

เงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาภาวะผู้นำในสตรี: กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านละหอกรังสัง จังหวัดบุรีรัมย์

(FACTORS FACILITATING AND HINDERING WOMEN LEADERSHIP: A CASE STUDY
OF THE COMMUNITY-BASED RESOURCE AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT
ORGANIZATION IN BANLAHOKKRASANG, BURIRUM PROVINCE, THAILAND)

คุณิตา ทับพูน 4837470 ENRD/M

วท.ม. (การวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชุมชนและชนบท)

คณะกรรมการคุณวิทยานิพนธ์: โօภาส ปัญญา, Ph.D., กุลวิดี แก่นสันติสุขมงคล, Ph.D.,
กาญจนานา นาคะภาร, D.Tech.Sc.

บทคัดย่อ

สตรีจำนวนหลายคนได้เป็นผู้นำในการสร้างจิตสำนึกรักและความเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในระดับสากล การศึกษาในครั้งนี้มีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อผู้นำสตรีในชุมชนชนบทของไทย เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนที่เอื้อและไม่เอื้อต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของสตรีไทย โดยผ่านกลุ่มองค์กรระดับชุมชนที่มีผลการดำเนินงานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ภาคอีสานตอนล่างของประเทศไทย กรณีศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีผู้นำกลุ่มสตรี และเป็นแกนนำสำคัญให้ชาวบ้านในพื้นที่ ๕ หมู่บ้าน ได้ทำหน้าที่ในการปกป้องทรัพยากรป่าที่มีความสัมพันธ์โดยตรงด้วยอิทธิการดำรงชีวิต การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการรวมรวมข้อมูลและการเบรපลดในแต่ละประเด็นจากผู้ให้ข้อมูลหลักจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลในพื้นที่ 4 เดือน คือ เดือนพฤษภาคม สิงหาคม กันยายน และตุลาคม 2550

ข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้ขึ้นบันถือผลการศึกษาที่ดำเนินมาก่อนหน้านี้ว่า ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก สตรีมีศักยภาพในการเป็นผู้นำ ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มสตรีไทยในภาคอีสานนี้เช่นเดียวกันแม้จะอยู่ในภูมิภาคที่ยากจนก็ได้มีการรวมกลุ่มกันเองเพื่อรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์ โดยมีผู้นำกลุ่มสตรีที่ได้รับการยอมรับ ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขและปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาภาวะผู้นำสตรีไทยมี ๕ ประการ คือ ๑. ความตื่นตัวและรู้สึกต่อการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรชุมชนอย่างทันการ ๒. การเข้าร่วมในการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ๓. การเรียนรู้ร่วมกันและทำงานเป็นหมู่คณะ ๔. การสร้างพลังแห่งชนใน การเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และ ๕. การเชื่อมประสานกันหน่วยงานภายนอก สำหรับเงื่อนไขและปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาภาวะผู้นำสตรี คือ วัฒนธรรมทางสังคมและการเมืองที่อยู่บนผลประโยชน์ รวมไปถึงรูปแบบความเชื่อที่ว่า “สตรีควรจะอยู่บ้าน” การขาดโอกาสทางสังคมและการไม่เปิดโอกาสของครอบครัว และการถูกความต่อชีวิตจากผู้มีอิทธิพลที่อยู่เหนืออำนาจตามกฎหมาย

จากหลักฐานการค้นพบในครั้งนี้ได้ข้อเสนอแนะว่า สตรีไทยควรได้รับการสนับสนุนและให้โอกาสในการเป็นผู้นำ ไม่เพียงแต่เฉพาะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ยังรวมถึงการบริหารองค์กรที่องค์กรท้องถิ่นที่ช่วยเหลือกัน

คำสำคัญ: ผู้นำสตรีกับสิ่งแวดล้อม/ องค์กรแห่งการเรียนรู้/ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/
บ้านและหอกรังสัง

FACTORS FACILITATING AND HINDERING WOMEN LEADERSHIP: A CASE STUDY OF THE COMMUNITY-BASED RESOURCE AND ENVIRONMENTAL MANAGEMENT ORGANIZATION IN BANLAHOKKRASANG, BURIRUM PROVINCE, THAILAND

SALITA THAPPUM 4837470 ENRD/M

M.Sc.(ENVIRONMENTAL PLANNING FOR COMMUNITY AND RURAL DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORS: OPART PANYA Ph.D.
KULVADEE KANSUNTISUKMONGKOL Ph.D.
KANCHANA NAKHAPAKORN D.Tech.Sc.

ABSTRACT

A number of women have played a leading role in creating global environmental consciousness. This study is an attempt to gain an in-depth understanding of women leadership in Thai rural communities. It focuses on identifying key factors that facilitate and those that hinder the leadership role and opportunity taken by women. Based on the case study of a community-based natural resource management organization covering five communities located in Buriram, a lower part of northeastern Thailand, the study employs a qualitative method of data gathering and interpretation, centering on semi-structured of key informants and participant observation. Field work was undertaken for a period of four months from May, August, September to October 2007.

Findings confirm earlier studies in that women tend to take a leading role when it comes to natural resource protection. Like those in many parts of the world, a group of Thai women in the poverty-stricken Northeast, have organized themselves to rehabilitate and protect their community-based forest resources and are led by a well-respected woman. Viewed from the case study, there are five (5) factors that facilitate leadership among Thai women: i) having awareness of and a sense of urgency toward the changes over local resources; ii) being committed to find peaceful solutions; iii) promoting collective, team learning and action; iv) ability to maintain maximum energy and enthusiasm; and v) ability to work in coordination with multiple stakeholders and organizations from outside their own communities. For the factors hindering their leadership roles and opportunities, it is found to be those associated with the social and political culture, including namely: a stereotypic "women-should-be-at-home" notion; family burdens and constraints; lack of sociability and opportunities given by family and relatives; and excessive aggression and unlawful intimidation.

Based on the findings, it is recommended that Thai women be encouraged and given the opportunity at the community level to take a leadership role not only in natural resource and environmental management but also in the local administrative affairs.

KEY WORDS: WOMEN LEADERSHIP AND ENVIRONMENT/
LEARNING ORGANIZATION/ COMMUNITY-BASE RESOURCE AND
ENVIRONMENTAL MANAGEMENT/ BANLAHOKKRASANG

220 pp.